

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN KİŞİSEL DEĞİŞKENLERE GÖRE FARKLILIKLARININ İNCELENMESİ

Esmâ Ülkü KAYA *

Geliş Tarihi:16.12.2017

Kabul Tarihi:25.12.2017

ÖZET

Çalışmada üniversite öğrencilerinin kişilik özelliklerinin kişisel değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini inceleme amaçlanmıştır. Çalışmanın örneklemini bir kamu üniversitesinin İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme bölümü öğrencileri oluşturmuştur. Katılımcıların kişilik özellikleri, Beş Faktör Kişilik Envanteri (Benet-Martinez ve John, 1998) ile ölçümlenmiş olup, çalışmaya toplam 380 öğrenci katılmıştır. Araştırmada keşfedici faktör analizi sonucunda, envanterin 6 faktörlü bir yapı gösterdiği belirlenmiş ve faktörler; görev odaklı sorumluluk ve fikir odaklı açıklık, dışadönüklük, nevroitiklik, olumsuz eğilimli sorumluluk, yetenek odaklı açıklık ve uyumluluk faktörü şeklinde adlandırılmıştır. Faktör analizi sonuçları, çalışmanın orijinalinden (Benet-Martinez ve John, 1998) farklı olarak, envanterin açıklık ve sorumluluk kişilik alt ölçeklerinin hem ayrı faktörler hem de ortak özellikler gereği (görev ve fikir odaklılık) tek bir faktör olarak yer aldığını göstermiştir. Bağımsız örneklem t testi sonuçlarına göre ise kişilik özelliklerinin kısmen öğretim şekli, yaş, cinsiyet ve sınıf değişkenlerine göre farklılık gösterdiği ancak gelir düzeyi değişkenine göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir. T testi sonuçları kişisel değişkenlere göre özellikle nevroitiklik kişilik özelliği itibariyle farklılıklar olduğunu göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Kişilik Özellikleri, Öğretim Şekli, Yaş, Cinsiyet, Sınıf ve Gelir Düzeyi

Investigating Of The Differences Of Personality Traits According To Personal Variables In University Students

* Doçent Doktor, Fırat Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, ukaya@firat.ed.tr

Üniversite Öğrencilerinde Kişilik Özelliklerinin Kişisel Değişkenlere Göre Farklılıklarının İncelenmesi

ABSTRACT

In this study, it was aimed to investigate whether the personality traits of university students differ in terms of personal variables. The sample group of the study comprised of the students of the Business Management Department of the Faculty of Economics and Administrative Sciences in a state university. The personality traits of the participants were measured with the Big Five Inventory (Benet-Martinez and John, 1998) and a total of 380 students participated in the study. As a result of the exploratory factor analysis conducted in the study, it was determined that the inventory demonstrated a 6-factored structure. These factors were ordered as task-focused conscientiousness and idea-focused openness, extraversion, neuroticism, negatively inclined conscientiousness, skill-focused openness and agreeableness. The results of the factor analysis demonstrated that the openness and conscientiousness subscales of the inventory appeared both as separate factors and as a single factor according to common properties of theirs (task and idea focused), apart from the original version of the study (Benet-Martinez and John, 1998). According to the independent samples t-test results, it was observed that personality traits demonstrated partial differences in terms of type of education, age, gender and grade variables but no differences in terms of income level variable. T test results demonstrated which differences were especially observed in terms of neuroticism personality trait according to personal variables.

Keywords: Personality Traits, Type of Education, Age, Gender, Grade and Income Level

GİRİŞ

“Kişilik, bireyin kendisinden kaynaklanan tutarlı davranış kalıpları ve kişilik içi süreçler” şeklinde tanımlanmaktadır (Burger, 2006: 23). Bireyin kendi açısından kişiliği; fizyolojik, zihinsel ve ruhsal özellikleri hakkında bilgisi, bireyin başkaları açısından kişiliği toplumda belirli özelliklere ve rollere sahip olması olarak tanımlanmaktadır (Eren, 2010: 83). Aynı zamanda kişilik, bireyin çalıştığı işi ve çevreyi algılamasında ve değerlendirmesinde önemli bir kavramdır. Ayrıca kişiliğin kalıtım ve çevre arasındaki etkileşimle oluştuğu söylenebilir (Özkalp ve Kirel,2010: 74-75).

Güney (2011: 57-61), kişiliğin oluşumunu etkileyen faktörleri beş'e ayırmaktadır.

1. Kalıtımsal Yapı Faktörleri: İnsanlar kişisel özelliklerinin çoğunu doğuştan getirdiklerinden, kalıtımsal faktörler kişiliğin oluşmasında önemli rol oynamaktadırlar. Aynı zamanda bu özellikler bireyler arasındaki farklılıkları oluşturan önemli faktörlerdir.
2. Kültürel Faktörler: Kalıtım yoluyla bireylerin elde ettikleri özelliklere şekil vermede toplumun kültürü önem arz etmektedir.
3. Aile Etkeni: Bireyin kişiliğinin oluşumunda en önemli çevresel faktör ailedir. Ailenin özel davranışların kazandırıldığı ve ilk ceza ve ödüllerin verildiği sosyal bir ortam olduğu ifade edilebilir.
4. Sosyal Yapı ve Sosyal Sınıf: Toplumsal yaşamda bireylerin ait oldukları sosyal sınıflar ve alt kültürler de kişiliğin oluşumunu etkiler. Bireylerin ait oldukları sosyal sınıf, eğitim imkânlarını, yaşama biçimi, düşünce ve eğilimlerini, tüketim biçimlerini ve kişilik özelliklerini de etkilemektedir.

Üniversite Öğrencilerinde Kişilik Özelliklerinin Kişisel Değişkenlere Göre Farklılıklarının İncelenmesi

5. Diğer Faktörler: Bu faktörler kitle iletişim araçları, yetişkinler grubu ve doğum sırası şeklindedir.

1. KİŞİLİK İLE KİŞİSEL BİLGİ DEĞİŞKENLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLERE DAİR LİTERATÜR İNCELEMESİ

Yazında kişilik özellikleri ile akademik başarı arasında ilişkiyi araştıran birçok çalışma mevcutken (Furnham ve Monsen, 2009; Vitulic ve Zupancic, 2013; Cornelius-White ve Diğerleri, 2004; Moldasheva ve Mahmood, 2014; Soric ve Diğerleri, 2017; Hemyari ve Diğerleri, 2013; Gilles ve Bailleux, 2001; Malykh, 2017; Neuenschwander ve Diğerleri, 2013), kişisel veya demografik değişkenlerle kişilik özellikleri arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmalar oldukça azdır. Bu gerekçeyle bu çalışmada kişisel değişkenlere göre kişilik özelliklerinin görünümünün incelenmesi amaçlanmıştır. Lakhal ve Diğerleri (2015), üniversite öğrencileri üzerinde yürüttükleri çalışmalarında kişiliğin, iki zorunlu işletme dersinde, kullanılan farklı değerlendirme yöntemlerine dayalı olarak belirlenen performans üzerindeki etkilerini incelemiştir. Araştırmacılar varyans analizleri sonrasında erkek ve kadın öğrencileri arasında nevrozizm (neuroticism), uyumluluk (agreeableness) ve sorumluluk (conscientiousness) faktörlerine göre farklılık olduğunu belirlemiştir. Çalışmalarında kadın öğrencilerin erkek öğrencilerden daha düşük düzeyde duygusal dengeye (emotionally stable) sahip olduğunu ancak daha uyumlu (agreeable) ve daha sorumlu (conscientious) olduklarını belirlemiştir. Ayrıca araştırmacılar yaş grupları arasında sorumluluk faktörüne göre farklılıklar olduğunu tespit etmişlerdir. Araştırmacılar 20 yaşında ve daha genç gruptaki öğrencilerin, 26 yaş ve üzerindeki öğrencilerden daha düşük sorumluluk özelliğine sahip olduklarını belirlemiştir. Budaev (1999), üniversite öğrencileri üzerinde yürüttükleri

çalışmasında öğrencilerin kişilik özelliklerindeki cinsiyet farklılıklarını incelemiştir. Çalışmasının sonucunda kadınların uyumluluk (agreeableness) ve düşük duygusal denge faktöründe, erkeklere göre daha yüksek değerlere sahip oldukları belirlenmiştir. Ayrıca uyumluluk ve düşük duygusal denge faktörünün kadınlardansa erkeklerde daha yüksek düzeyde varyansı açıkladığını tespit etmiştir. Rahmani ve Lavasani (2012), Tahran Üniversitesinde küme örneklemeyle (cluster sampling) seçtikleri öğrenciler üzerinde yürüttükleri çalışmalarında kişiliğin beş faktöründe ve heyecan arama (sensation seeking) değişkenindeki cinsiyet farklılıklarını incelemiştir. Araştırmaları sonucunda kişiliğin beş faktöründe erkek ve kadın katılımcılar arasında anlamlı farklılıklar olduğunu belirlemiştir. Kadınların tecrübeye açıklık ve uyumluluk özelliklerinde erkeklere göre daha yüksek değerler gösterdiklerini tespit etmişlerdir. Peklaj ve Diğerleri (2015), ortaokul öğrencilerinde cinsiyet, önceki matematik bilgisi, farklı kişilik özellikleri, spesifik alanlı motivasyonel boyutlar ve öğrencilerin matematik notu arasındaki ilişkileri incelemiştir. Çalışmalarında erkeklerin uyumluluk kişilik özelliği değerlerinin kadınlardan daha düşük olduğunu belirlemiştir. Hirschi (2010), İsviçreli gençlerinde bir geçmişe yönelik (onbirinci sınıf öğrencileri) ve bir yıllık boylamsal geleceğe yönelik (sekizinci ve dokuzuncu sınıf öğrencileri) çalışmasıyla, algılanan fırsat durumlarıyla ilişkili olarak sosyo-demografik değişkenler (cinsiyet, milliyet, okul tipi), kişilik (açıklık ve kontrol odağı) ve kariyer gelişim değişkenlerini (kariyer kararlığı, kariyer planlama) incelemiştir. Korelasyon analizi sonucunda araştırmacı sekizinci ve dokuzuncu sınıf grubunda açıklık kişilik özelliğinin, cinsiyetle negatif (Kadın=0, Erkek=1 olarak kodlanmış olup) korele olduğunu belirlemiştir. Atari ve Diğerleri (2017), beş kişilik boyutu ile partnerini koruma unsurları (mate retention) arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırmacılar korelasyon analizleri sonucunda dışadönüklük

Üniversite Öğrencilerinde Kişilik Özelliklerinin Kişisel Değişkenlere Göre Farklılıklarının İncelenmesi

ve uyumluluk kişilik özelliklerinin cinsiyetle negatif (Kadın=0, Erkek=1 olarak kodlanmış olup) ancak duygusal denge özelliği ile pozitif korele olduğunu belirlemişlerdir. Korpershoek ve Diğerleri (2012), üniversite öncesi dokuzuncu sınıf öğrencileri üzerinde yürüttükleri çalışmalarında cinsiyet, kişilik ve öğrencilerin alan seçimleri arasındaki ilişkileri incelemişlerdir. Çalışmalarının sonucunda kişilik özellikleri ile öğrencilerin konu seçimleri arasında ilişkiler olduğunu belirlemişlerdir. Multinomial Lojistik Regresyon analizine kişilik özellikleri dâhil edildikten sonra, cinsiyet ve öğrencilerin konu seçimleri arasında ilişki zayıflamasına rağmen; cinsiyetin öğrencilerin konu seçimlerinin önemli belirleyici olarak kaldığını belirlemişlerdir. Dışadönüklük kişilik faktörünün, cinsiyet ile öğrencilerin matematik/fen konu seçimleri arasındaki ilişkilerde kısmen aracı olduğunu tespit etmişlerdir. Ayrıca araştırmacılar çalışmalarında erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha yüksek duygusal denge değerlerine ve kızlarında erkeklerden daha yüksek dışadönüklük ve uyumluluk değerlerine sahip olduklarını belirlemişlerdir. Per ve Beyoğlu (2011) üniversite öğrencileri üzerinde yürüttükleri çalışmalarında öğrencilerin kişilik tipleri ile bölümleri (sayısal, sözel ve güzel sanatlar bölümleri) arasındaki ilişkileri incelemişlerdir. Çalışmaları sonucunda araştırmacılar bölümler ile kişilik tipleri (içedönük-dışadönük, duygusal-sezgisel eğilimli, düşünme-hissetme eğilimli, yargılama-algılama eğilimli) arasında ilişki olduğunu belirlemişlerdir. Ulusoy ve Durmuş (2011), çalışmalarında üniversite öğrencilerinin kişilerarası bağımlılık eğilimlerini belirlemişler ve ayrıca kişilerarası bağımlılık düzeyleri açısından kişilik özelliklerinin farklılaşp farklılaşmadığını incelemişlerdir. Araştırmacılar öğrencilerin yaş ve cinsiyete göre kişilerarası bağımlılık eğilimleri ve beş faktör kişilik

özellikleri açısından bir farklılığın olmadığını tespit etmişlerdir. Tatlılıoğlu (2014), üniversite öğrencileri üzerinde yürüttüğü çalışmada kişiliğin duygusal dengesizlik/nevrotizm alt boyutu açısından cinsiyete göre farklılık gösterdiğini tespit etmiştir. Bu farklılık itibarıyla kız öğrencilerin duygusal dengesizlik/nevrotizm değerlerinin erkek öğrencilerden yüksek olduğunu belirlemiştir. Araştırmacı sınıf değişkenine göre ise dışadönüklük ve deneyime açıklık alt boyutunda dördüncü sınıflar lehine anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemiştir. Ayrıca aile geliri değişkeni açısından sadece sorumluluk alt boyutunda anlamlı bir farklılık bulgulamıştır. Deniz ve Kesicioğlu (2012), çalışmalarında okul öncesi öğretmen adaylarının kişilik özelliklerinin bazı değişkenlerle ilişkisini incelemiştir. Araştırmaları sonucunda sınıf ve baba öğrenim düzeyi değişkenleri ile kişilik alt boyutları arasında ilişkinin olmadığını ancak cinsiyet değişkeni ile yalan alt boyutu ve anne öğrenim düzeyi ile de dışa dönüklük alt boyutu arasında anlamlı ilişkinin olduğunu tespit etmişlerdir.

Üniversite öğrencilerinde kişisel değişkenler açısından kişilik özelliklerinin gösterdiği farklılıkları incelemenin amaçlandığı mevcut çalışmada aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur:

Hipotez1. Katılımcıların kişilik özellikleri, öğretim şekline göre farklılık göstermektedir.

Hipotez2. Katılımcıların kişilik özellikleri, yaşa göre farklılık göstermektedir.

Hipotez3. Katılımcıların kişilik özellikleri, cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

Hipotez4. Katılımcıların kişilik özellikleri, sınıfa göre farklılık göstermektedir.

Üniversite Öğrencilerinde Kişilik Özelliklerinin Kişisel Değişkenlere Göre Farklılıklarının İncelenmesi

Hipotez 5. Katılımcıların kişilik özellikleri, gelir düzeyine göre farklılık göstermektedir.

2. METOT

Metot başlığı; katılımcılar ve çalışma prosedürü, kullanılan ölçek ve istatistiksel analiz başlığından oluşmaktadır.

2.1. Katılımcılar ve Çalışma Prosedürü

Çalışmanın örneklemini bir kamu üniversitesinin İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme bölümü öğrencileri oluşturmuştur. Anket formunun uygulanması öncesinde üniversite yönetiminden izin alınmıştır. Çalışmada beş faktör kişilik envanteri (Benet-Martinez ve John, 1998) kalemleri Türkçeye çevrilerek uygulanmıştır. Anket uygulamasına zorunlu dersler öncesi gönüllü olan 380 öğrenci katılmıştır.

Çalışmaya katılan öğrencilerin %38.9'u erkek, %61.1' kadın; %51.8'i normal, %48.2'si ikinci öğretim öğrencisidir. Ayrıca öğrencilerin %28.94'ü birinci, %22.11'i ikinci, 23.95'i üçüncü ve %25'i ise dördüncü sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Ayrıca katılımcıların %79.5'inin 17-22 yaş arasında, %20.5'inin ise 23 yaş ve üzerinde olduğu belirlenmiştir. İlave olarak katılımcıların %47.1'inin 1.000TL ve altı gelir düzeyinden 2.000 TL'ye kadarki gelir grubunda ve %52.9'unun ise 2.001TL ve üzeri gelir grubunda yer aldıkları belirlenmiştir.

2.2. Kullanılan Ölçek

2.2.1. Beş Faktör Kişilik Envanteri

Öğrencilerin kişilik özellikleri, beş faktör kişilik envanteri (Benet-Martinez ve John, 1998) kullanılarak ölçülmüştür. Benet-Martinez ve John

(1998)'nin çalışmalarında, beş faktör kişilik envanterinin 44 kaleminden ve dışadönüklük (extraversion), uyumluluk (agreeableness), sorumluluk (conscientiousness), nevroitiklik (neuroticism) ve açıklık (openness) şeklinde beş alt ölçekten oluştuğu görülmektedir. Sümer ve Diğerleri (2005), çalışmalarında beş faktör kişilik envanterini kullanmışlar ve beş alt ölçek için Cronbach Alpha değerlerinin 0.64-0.77 arasında olduğunu bulgulamışlardır. Ayrıca Schmitt ve Diğerleri (2007), 56 ülkedeki bilim adamlarının işbirliği ile katılımcılar üzerinde yürüttükleri çalışmalarında, bu 56 ülkeyi 10 coğrafik bölgeye ayırmışlar ve her bölge itibarıyla beş faktör kişilik envanterinin içsel güvenilirliğini belirlemişlerdir. Ayrıca araştırmacılar bütün kültürler için beş faktör kişilik envanterinin içsel güvenilirlik değerlerini dışadönüklük, uyumluluk, sorumluluk, nevroitiklik ve açıklık için sırasıyla 0.77, 0.70, 0.78, 0.79, ve 0.76 olarak belirlemişlerdir. Ayrıca Türkiye'de birçok çalışmada da (Basım ve Diğerleri, 2009; Durak Batıgün ve Kılıç, 2011; Doğan, 2013, Basım ve Diğerleri, 2013; Çelebi ve Uğurlu, 2014), bu ölçeğin kullanıldığı görülmektedir.

Orijinal çalışmadaki gibi (Benet-Martinez ve John, 1998), mevcut çalışmada da katılımcılar envanter kalemlerine; 1=Büyük Ölçüde Katılmıyorum, 5=Büyük Ölçüde Katılıyorum şeklinde beş dereceli Likert ölçeği ile cevap vermişlerdir. Bu çalışmada beş faktör envanterinin toplam Cronbach Alpha değeri 0.72 olarak tespit edilmiştir.

2.2.2. Kişisel Bilgi Değişkenleri: Katılımcılardan öğretim şekli, yaş, cinsiyet, sınıf ve gelir düzeyi ile ilgili bilgiler elde edilmiştir.

2.3. İstatistiksel Analiz

Beş faktör kişilik envanteri kalemleri önce quartimax rotasyon yöntemine dayalı temel bileşenler keşfedici faktör analizine tabi tutulmuştur. Katılımcıların beş faktör kişilik envanteri faktörlerinin öğretim şekli, yaş,

Üniversite Öğrencilerinde Kişilik Özelliklerinin Kişisel Değişkenlere Göre Farklılıklarının İncelenmesi

cinsiyet, sınıf ve gelir düzeyi değişkenlerine göre gösterdikleri farklılıklar ise bağımsız örneklem t testi ile belirlenmiştir.

3. BULGULAR

Bulgular başlığı, keşfedici faktör analiz ve bağımsız örneklem t-testi sonuçları şeklinde iki başlıktan oluşmaktadır.

3.1. Keşfedici Faktör Analiz Sonuçları

Beş faktör kişilik envanteri kalemleri quartimax rotasyon yöntemiyle temel bileşenlere dayalı keşfedici faktör analizine tabi tutuldu. 44 kalem (items) oluşan beş faktör kişilik değişkenlerinin faktör analizleri sonrası 2, 31, 22, 35, 12, 7, 27, 13. değişkenler tek faktörlü yapı gösterdikleri, 10, 25, 37, 42, 36, 39 ve 9. değişkenleri yakın yük değerlerine sahip oldukları ve 29. değişkende farklı bir boyutta yer aldığı için analizlerde çıkarıldı ve en son ölçeğin, başlangıç Eigen değerleri itibarıyla 1'den büyük olan altı faktörlü bir yapı (faktörlerin Eigen değerleri; 1.faktör=5.331, 2.faktör=2.974, 3.faktör=2.439, 4.faktör=1.588, 5.faktör=1.312 ve 6. Faktör=1.032'dir) gösterdiği tespit edildi. Analiz sonrası kalemlerin faktör yük değerlerinin 1. faktörde 0.363/0.705; 2.faktörde 0.540/0.783; 3.faktörde 0.551/0.668; 4.faktörde 0.461/0.784; 5.faktörde 0.705/-0.769 ve 6.faktörde 0.677 ile 0.701 olduğu tespit edildi. Belirlenen faktörlerin varyansa yaptığı toplam katkıların ise % 52.41, birinci faktörün katkısı 13.99, 2.faktörün 9.98, 3.faktörün 8.24, 4.faktör 7.53, 5.faktör 7.06 ve 6.faktör 5.61 olduğu belirlendi. Ayrıca faktördeki kalemlerin içeriği ve boyutuna göre birinci faktör görev odaklı sorumluluk ve fikir odaklı açıklık, 2.faktör dışadönüklük, 3.faktör nevrotiklik, 4.faktör olumsuz eğilimli sorumluluk, 5.faktör yetenek odaklı açıklık ve 6.faktör ise uyumluluk faktörü olarak adlandırıldılar. En

son analizde KMO değeri 0.835, Barlett's test of Sphericity değeri ise 2820.025 olarak bulundu (P=0.000).

Tablo1. Beş Faktör Kişilik Envanterinin Keşfedici Faktör Analiz Sonuçları

DEĞİŞKENLER	Görev Odaklı Sorumluluk ve Fikir Odaklı Açıklık Faktörü (BBK Faktör1)	Dışadönüklük Faktörü (BBK Faktör2)	Nevrotiklik Faktörü (BBK Faktör3)	Olumsuz Eğilimli Sorumluluk Faktörü (BBK Faktör4)	Yetenek Odaklı Açıklık Faktörü (BBK Faktör5)	Uyumluluk Faktörü (BBK Faktör6)
BBK38	.705					
BBK33	.666					
BBK28	.617					
BBK3	.610					
BBK40	.591					
BBK5	.583					
BBK15	.556					
BBK20	.363					
BBK21		.783				
BBK6		.741				
BBK1		.641				
BBK16		.558				
BBK11		.555				
BBK26		.540				
BBK19			.668			
BBK24			.635			
BBK34			.592			
BBK14			.582			
BBK4			.551			
BBK23				.784		
BBK18				.717		
BBK8				.606		
BBK43				.461		
BBK41					-.769	
BBK30					.718	
BBK44					.705	
BBK32						.701
BBK17						.677

Üniversite Öğrencilerinde Kişilik Özelliklerinin Kişisel Değişkenlere Göre Farklılıklarının İncelenmesi

3.2. Bağımsız Örneklem T Testi Sonucu

Çalışmada bağımsız örneklem t testi sonuçlarına göre katılımcıların öğretim şekli, yaş, cinsiyet, sınıf ve gelir düzeyi değişkenlerine göre kişilik özelliklerinin gösterdiği farklılıklar tablo 2, 3, 4, 5 ve 6'da sunulmuştur.

Tablo 2. Beş Faktör Kişilik Envanteri Faktörlerinin Öğretim Şekli Değişkenine Göre T Testi Sonuçları

Beş Faktör Kişilik Envanteri Faktörleri	Öğretim Şekli	N	Mean	SD	sd	T	P
BBK Faktör1	Normal Öğretim	197	0.016	1.013	378	0.327	0.744
	İkinci Öğretim	183	-0.017	0.988			
BBK Faktör2	Normal Öğretim	197	0.145	0.977	378	2.980	0.003
	İkinci Öğretim	183	-0.156	1.002			
BBK Faktör3	Normal Öğretim	197	0.108	1.035	378	2.197	0.029
	İkinci Öğretim	183	-0.116	0.949			
BBK Faktör4	Normal Öğretim	197	-0.017	0.966	378	-0.351	0.726
	İkinci Öğretim	183	0.018	1.037			
BBK Faktör5	Normal Öğretim	197	0.069	1.013	378	1.409	0.160
	İkinci Öğretim	183	-0.074	0.982			
BBK Faktör6	Normal Öğretim	197	-0.010	0.980	378	-0.221	0.825
	İkinci Öğretim	183	0.011	1.023			

* P<0.05 (two-tail)

Tablo 2'deki sonuçlara göre normal öğretim öğrencilerinin ($\bar{x}=0.145$), ikinci öğretim ($\bar{x}=-0.156$) öğrencilerine göre dışadönüklük özelliklerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca normal öğretim öğrencilerinin

($\bar{x}=0.108$), ikinci öğretim ($\bar{x}=-0.116$) öğrencilerine göre nevroitiklik kişilik özelliklerinin daha yüksek olduğu bulundu. Sonuçlara göre öğretim şekli değişkenine göre dışadönüklük ($t(378)=2.980$, $P=.003$) ve nevroitiklik faktörünün farklılık gösterdiği tespit edildi ($t(378)=2.197$, $P=.029$). Tablo 2'deki sonuçlara göre, katılımcıların kişilik özelliklerinin öğretim şekline göre farklılaşığına dair belirlediğimiz **Hipotez 1**'in kısmen (dışadönüklük ve nevroitiklik faktörleri itibariyle) sağlandığı belirlenmiştir.

Tablo 3. Beş Faktör Kişilik Envanteri Faktörlerinin Yaş Değişkenine Göre T Testi Sonuçları

Beş Faktör Kişilik Envanteri Faktörleri	Yaş	N	Mean	SD	sd	T	P
BBK Faktör1	1	302	0.0001	0.980	378	0.007	0.994
	2	78	-0.0007	1.078			
BBK Faktör2	1	302	-0.021	1.024	378	-0.833	0.405
	2	78	0.084	0.898			
BBK Faktör3	1	302	0.079	1.026	145.249	3.517	0.001
	2	78	-0.308	0.823			
BBK Faktör4	1	302	-0.064	1.028	378	-2.475	0.014
	2	78	0.248	0.843			
BBK Faktör5	1	302	-0.007	1.022	378	-0.305	0.761
	2	78	0.030	0.911			
BBK Faktör6	1	302	0.008	0.955	378	0.338	0.736
	2	78	-0.034	1.161			

* $P<0.05$ (two-tail)

NOT: 1 değeri, 17-22 yaş aralığında olan öğrencileri; 2 değeri, 23 yaş ve üzeri yaş aralığındaki öğrencileri ifade etmektedir.

Tablo 3'deki sonuçlara göre 17 ile 22 yaş aralığındaki öğrencilerin ($\bar{x}=0.079$), 23 yaş ve üzerindeki ($\bar{x} = -0.308$) öğrencilere göre nevroitiklik özelliklerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca 23 yaş ve üzeri olan öğrencilerin ($\bar{x}=0.248$), 17 ile 22 yaş aralığındaki ($\bar{x} = -0.064$) öğrencilere göre olumsuz eğilimli sorumluluk kişilik özelliklerinin daha yüksek olduğu

Üniversite Öğrencilerinde Kişilik Özelliklerinin Kişisel Değişkenlere Göre Farklılıklarının İncelenmesi

bulguları. Sonuçlara göre yaş değişkenine göre nevroitiklik ($t(145.249)=3.517$, $P=.001$) ve olumsuz eğilimli sorumluluk faktörünün farklılık gösterdiği tespit edildi ($t(378)=-2.475$, $P=.014$). Tablo 3'deki sonuçlara göre, katılımcıların kişilik özelliklerinin yaşa göre farklılaşığına dair belirlediğimiz **Hipotez 2**'nin kısmen (nevroitiklik ve olumsuz eğilimli sorumluluk faktörleri itibarıyla) sağlandığı belirlenmiştir.

Tablo 4. Beş Faktör Kişilik Envanteri Faktörlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre T Testi Sonuçları

Beş Faktör Kişilik Envanteri Faktörleri	Cinsiyet	N	Mean	SD	sd	T	P
BBK Faktör1	Erkek	148	0.067	1.105	378	1.056	0.292
	Kadın	232	-0.043	0.926			
BBK Faktör2	Erkek	148	-0.079	0.934	336.977	-1.271	0.205
	Kadın	232	0.050	1.038			
BBK Faktör3	Erkek	148	-0.181	0.928	378	-2.846	0.005
	Kadın	232	0.115	1.028			
BBK Faktör4	Erkek	148	-0.045	1.010	378	-0.714	0.476
	Kadın	232	0.029	0.994			
BBK Faktör5	Erkek	148	-0.208	0.979	378	-3.290	0.001
	Kadın	232	0.133	0.992			
BBK Faktör6	Erkek	148	-0.087	0.984	378	-1.362	0.174
	Kadın	232	0.055	1.008			

* $P<0.05$ (two-tail)

Tablo 4'deki sonuçlara göre kadın öğrencilerinin ($\bar{x}=0.115$), erkek ($\bar{x} = -0.181$) öğrencilerine göre nevroitiklik özelliklerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca kadın öğrencilerinin ($\bar{x}=0.133$), erkek ($\bar{x} = -0.208$) öğrencilerine göre yetenek odaklı açıklık kişilik özelliklerinin daha yüksek olduğu bulundu. Sonuçlara göre cinsiyet değişkenine göre nevroitiklik ($t(378)=-2.846$, $P=.005$) ve yetenek odaklı açıklık faktörünün farklılık gösterdiği tespit edildi ($t(378)=-3.290$, $P=.001$). Tablo 4'deki sonuçlara göre,

katılımcıların kişilik özelliklerinin cinsiyete göre farklılaşığına dair belirlediğimiz **Hipotez 3**'ün kısmen (nevrotiklik ve yetenek odaklı açıklık faktörleri itibariyle) sağlandığı belirlenmiştir.

Tablo 5. Beş Faktör Kişilik Envanteri Faktörlerinin Sınıf Değişkenine Göre T Testi Sonuçları

Beş Faktör Kişilik Envanteri Faktörleri	Sınıf	N	Mean	SD	sd	T	P
BBK Faktör1	1	194	-0.020	1.031	378	-0.410	0.682
	2	186	0.021	0.967			
BBK Faktör2	1	194	-0.053	0.992	378	-1.065	0.288
	2	186	0.055	1.007			
BBK Faktör3	1	194	0.115	1.032	378	2.307	0.022
	2	186	-0.120	0.952			
BBK Faktör4	1	194	-0.038	1.054	376.085	-0.777	0.438
	2	186	0.040	0.940			
BBK Faktör5	1	194	-0.062	1.031	378	-1.252	0.211
	2	186	0.065	0.964			
BBK Faktör6	1	194	-0.018	0.961	378	-0.359	0.720
	2	186	0.018	1.040			

* P<0.05 (two-tail)

NOT: 1 değeri, 1. ve 2.sınıf öğrencileri; 2 değeri, 3. ve 4.sınıf öğrencileri ifade etmektedir.

Tablo 5'deki sonuçlara göre 1. ve 2.sınıf öğrencilerinin ($\bar{x}=0.115$), 3. ve 4.sınıf öğrencilerine ($\bar{x}=-0.120$) öğrencilerine göre nevrotiklik özelliklerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Sonuçlara göre sınıf değişkenine göre nevrotiklik faktörünün ($t(378)=2.307$, $P=.022$) farklılık gösterdiği tespit edildi. Tablo 5'deki sonuçlara göre, katılımcıların kişilik özelliklerinin sınıfa göre farklılaşığına dair belirlediğimiz **Hipotez 4**'ün kısmen (nevrotiklik faktörü itibariyle) sağlandığı belirlenmiştir.

Üniversite Öğrencilerinde Kişilik Özelliklerinin Kişisel Değişkenlere Göre Farklılıklarının İncelenmesi

Tablo 6. Beş Faktör Kişilik Envanteri Faktörlerinin Gelir Düzeyi Değişkenine Göre T Testi Sonuçları

Beş Faktör Kişilik Envanteri Faktörleri	Gelir Düzeyi	N	Mean	SD	sd	T	P
BBK Faktör1	1	179	-0.011	0.968	378	-0.205	0.838
	2	201	0.009	1.029			
BBK Faktör2	1	179	-0.056	1.008	378	-1.044	0.297
	2	201	0.050	0.991			
BBK Faktör3	1	179	0.060	1.042	378	1.105	0.270
	2	201	-0.053	0.960			
BBK Faktör4	1	179	0.052	1.009	378	0.961	0.337
	2	201	-0.046	0.991			
BBK Faktör5	1	179	-0.076	0.903	376.689	-1.414	0.158
	2	201	0.067	1.076			
BBK Faktör6	1	179	0.056	0.945	378	1.038	0.300
	2	201	-0.050	1.045			

*P<0.05 (two-tail)

NOT: 1 değeri=1.000TL ve altı gelir düzeyinden 2000TL'ye kadarki gelir grubunda olan; 2 değeri ise; 2001TL ve üzeri gelir grubunda olan öğrencileri temsil etmektedir.

Tablo 6'daki sonuçlara göre gelir düzeyi değişkenine göre kişilik özelliklerinin farklılık göstermediği tespit edildi. Bu sonuçlara göre, katılımcıların kişilik özelliklerinin gelir düzeyine göre farklılaştığına dair belirlediğimiz **Hipotez 5**'in sağlanmadığı belirlenmiştir.

4. SONUÇ

Çalışmada beş faktör kişilik envanterinin keşfedici faktör analizi sonrasında, ölçeğin altı faktörlü yapı gösterdiği belirlenmiştir. İlk faktör görev odaklı sorumluluk ve fikir odaklı açıklık, ikinci faktör dışadönüklük, üçüncü faktör nevroitiklik, dördüncü faktör olumsuz eğilimli sorumluluk, beşinci faktör yetenek odaklı açıklık ve altıncı faktör ise uyumluluk olarak tanımlanmıştır. Bu analiz sonrasında açıklık ve sorumluluk kişilik boyutlarının, hem ayrı faktörler hem de ortak özellikler nedeniyle tek bir faktör olarak yer aldıkları belirlenmiştir.

Kişilik faktörlerinin öğrencilerin öğretim şekli, yaş, cinsiyet, sınıf ve gelir düzeyi değişkenlerine göre farklılıkların test edildiği bağımsız örneklem t testi sonuçlarına göre ise gelir düzeyi değişkeni dışında diğer bütün kişisel bilgilere dair değişkenlere göre öğrencilerin kişilik özelliklerinin farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Çalışmada öğretim şekli değişkenine göre normal öğretim öğrencilerinin, ikinci öğretim öğrencilere göre dışadönüklük ve nevroitiklik eğilimlerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Lakhal ve Diğerleri (2015), çalışmalarında yaşa göre kişilik özellikleri itibariyle farklılık bulgularken; Ulusoy ve Durmuş (2011), yaşa göre kişilik özelliklerinin farklılaşmadığını bulgulamışlardır. Çalışmamızda ise yaş değişkenine göre, yaşları 17-22 aralığında olan öğrencilerin, 23 yaş ve üzeri olanlara göre nevroitiklik; 23 yaş ve üzeri olan öğrencilerin ise, 17-22 yaş aralığında olan öğrencilere göre olumsuz eğilimli sorumluluk değerlerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca literatürdeki bulgulara (Lakhal ve Diğerleri, 2015; Budaev, 1999; Peklaj ve Diğerleri, 2015; Korpershoek ve Diğerleri, 2012; Tatlılıoğlu, 2014, Hemyari ve Diğerleri, 2013) benzer olarak çalışmamızda da cinsiyet değişkenine göre katılımcıların kişilik özelliklerinin farklılaştığı belirlenmiştir. Mevcut çalışmada cinsiyet değişkenine göre kadın öğrencilerin erkeklere göre nevroitiklik ve yetenek odaklı açıklık kişilik özelliklerinin daha yüksek değerler aldığı tespit edilmiştir. Tatlılıoğlu (2014) çalışmasında sınıf değişkenine göre kişilik özellikleri itibariyle farklılık belirlerken, Deniz ve Kesicioğlu (2012) ise çalışmalarında sınıf değişkeni ile kişilik alt boyutları arasında ilişki olmadığını bulgulamışlardır. Bu çalışmada ise sınıf değişkenine göre, 1. ve 2. sınıf öğrencilerinin, 3 ve 4. sınıf öğrencilerine nazaran nevroitiklik kişilik özelliklerinin daha yüksek değerler aldığı bulgulanmıştır.

Üniversite Öğrencilerinde Kişilik Özelliklerinin Kişisel Değişkenlere Göre Farklılıklarının İncelenmesi

KAYNAKÇA

ATARI, Mohammad, BARBARO, Nicole, SELA, Yael, SHACKELFORD, Todd K. and CHEGENI, Razieh, “The Big Five Personality Dimensions and Mate Retention Behaviors in Iran”, *Personality and Individual Differences*, 104, 2017, s.286-290

BASIM, H. Nejat, BEGENİRBAŞ, Memduh and CAN YALÇIN, Rukiye, “Effects of Teacher Personalities on Emotional Exhaustion: Mediating Role of Emotional Labor”, *Educational Sciences: Theory&Practice*, 13 (3), 2013, s.1488-1496

BASIM, H. Nejat, ÇETİN, Fatih ve TABAK, Akif, “Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Kişilerarası Çatışma Çözme Yaklaşımlarıyla İlişkisi”, *Türk Psikoloji Dergisi*, 24 (63), Haziran 2009, s.20-34

BENET-MARTINEZ, Veronica and JOHN, Oliver P., “Los Cinco Grandes Across Cultures and Ethnic Groups: Multitrait Multimethod Analyses of the Big Five In Spanish and English”, *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol.75, No.3,1998, s.729-750

BUDAEV, Sergey V. “Sex Differences in the Big Five Personality Factors: Testing an Evolutionary Hypothesis”, *Personality and Individual Differences*, 26, 1999, s.801-813

BURGER, Jerry M., “Kişilik”,(Çeviren: İnan Deniz Erguvan Sarıoğlu), 1.Basım, Kaknüs Yayınları (Orijinal baskı tarihi 2004), İstanbul, 2006

CORNELIUS-WHITE, Jeffrey H.D., GARZA, Aida C. and HOEY, Ann T., “Personality, Family Satisfaction, and Demographic Factors that

Help Mexican American Students Succeed Academically”, *Journal of Hispanic Higher Education*, Vol.3, No.3, July 2004, s.270-283

ÇELEBİ, Nurhayat ve UĞURLU, Baran, “Resmi Liselerde Çalışan Öğretmenlerin Kişilik Özelliklerinin Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi”, *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl:7, Sayı:18, Aralık 2014, s.537-569

DENİZ, Ümit ve KESİCİOĞLU, Oğuz Serdar, “Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Kişilik Özelliklerinin Bazı Değişkenlerle İlişkisinin İncelenmesi”, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, Cilt:13, Sayı:2, Ağustos 2012, s.1-13

DOĞAN, Tayfun, “Beş Faktör Kişilik Özellikleri ve Öznel İyi Oluş”, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 14 (1), 2013, s.56-64

DURAK BATIGÜN, Ayşegül ve KILIÇ, Nevin, “İnternet Bağımlılığı ile Kişilik Özellikleri, Sosyal Destek, Psikolojik Belirtiler ve Bazı Sosyo-Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkiler”, *Türk Psikoloji Dergisi*, 26(67), Haziran 2011, s.1-10

EREN, Erol, “Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi”, 12. Baskı, Beta Basım A.Ş., İstanbul, 2010

FURNHAM, Adrian ve MONSEN, Jeremy, “Personality Traits and Intelligence Predict Academic School Grades”, *Learning and Individual Differences*, 19, 2009, s.28-33

GILLES, Pierre-Yves and BAILLEUX, Christine, “Personality Traits and Abilities as Predictors of Academic Achievement”, *European Journal of Psychology of Education*, Vol.XVI, No.1., 2001, s.3-15

Üniversite Öğrencilerinde Kişilik Özelliklerinin Kişisel Değişkenlere Göre Farklılıklarının İncelenmesi

GÜNEY, Salih, “Örgütsel Davranış”, 1.Basım, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2011

HEMYARI, Camellia, ZOMORODIAN, Kamiar, AHRARI, Iman, TAVANA, Samar, PARVA, Mohammad, PAKSHIR, Keyvan, JAFARI, Peyman and SAHRAIAN, Ali, “The Mutual Impact of Personality Traits on Seating Preference and Educational Achievement”, *Eur. J. Psychol. Educ.*, 28, 2013, s.863-877

HIRSCHI, Andreas, “The Role of Chance Events in the School-to-Work Transition: The Influence of Demographic, Personality and Career Development Variables”, *Journal of Vocational Behavior*, 77, 2010, s.39-49

KORPERSHOEK, Hanke, KUYPER, Hans and VAN DER WERF, M.P.C., “The Role of Personality in Relation to Gender Differences in School Subject Choices in Pre-University Education”, *Sex Roles*, 67, 2012, s.630-645

LAKHAL, Sawsen, SEVIGNY, Serge, and FRENETTE, Eric, “Personality and Student Performance on Evaluation Methods Used in Business Administration Courses”, *Educ. Asse. Eval. Acc.*, 27, 2015, s.171-199

MALYKH, Sergey, “The Role of Personality Traits and Intelligence in Academic Achievement of Russian High School Students”, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 237, 2017, s.1304-1309

MOLDASHEVA, Gulnara and MAHMOOD, Monowar , “Personality, Learning Strategies, and Academic Performance: Evidence

from Post-Soviet Kazakhstan”, *Education+Training*, Vol.56, No.4, 2014, s.343-359

NEUENSCHWANDER, Regula, CIMELI, Patrizia, RÖTHLISBERGER, Marianne and ROEBERS, Claudia M., “Personality Factors in Elementary School Children: Contributions to Academic Performance Over and Above Executive Functions?”, *Learning and Individual Differences*, 25, 2013, s.118-125

ÖZKALP, Enver ve KIREL, Çiğdem, “Örgütsel Davranış”, 4.Baskı, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 2010

PEKLAJ, Cirila, PODLESEK, Anja, and PECJAK, Sonja, “Gender, Previous Knowledge, Personality Traits and Subject-Specific Motivation as Predictors of Students’ Math Grade in Upper-Secondary School”, *Eur. J.Psychol. Educ.*, 30,2015, s.313-330

PER, Meral ve BEYOĞLU, Aylin, “Personality Types of Students Who Study at the Departments of Numeric, Verbal and Fine Arts in Education Faculties”, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 12, 2011, s.242-247

RAHMANİ, Soudeh and LAVASANI, Masoud Gholamali, “Gender Differences in Five Factor Model of Personality and Sensation Seeking”, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 46,2012, s.2906-2911

SCHMITT, David P., ALLIK, Jüri, MCCRAE, Robert R. and BENET-MARTINEZ, Veronica, “The Geographic Distribution of Big Five Personality Traits: Patterns and Profiles of Human Self-Description Across 56 Nations”, *Journal of Cross-Cultural Psychology*, Vol.38, No.2, March 2007, s.173-212

Üniversite Öğrencilerinde Kişilik Özelliklerinin Kişisel Değişkenlere Göre Farklılıklarının İncelenmesi

SORIC, Izabela, PENEZIC, Zvezdan and BURIC, Irena, “The Big Five Personality Traits, Goal Orientations, and Academic Achievement”, *Learning and Individual Differences*, 54, 2017, s.126-134

SÜMER, Nebi, LAJUNEN, Timo, and ÖZKAN, Türker, *Traffic&Transport Psychology:Theory and Application*. In Edited by Geoffrey Underwood, “Big Five Personality Traits as The Distal Predictors of Road Accident Involvement” (pp.215-227) . Elsevier Ltd., 2005

TATLILIOĞLU, Kasım, “Üniversite Öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Kuramı’na Göre Kişilik Özellikleri Alt Boyutlarının Bazı Değişkenlere göre İncelenmesi”, *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, Yıl:7, Sayı:XVII, Mart 2014, s.939-971

ULUSOY, Yağmur ve DURMUŞ, Emine, “Kişilerarası Bağımlılık Eğiliminin Beş Faktör Kişilik Özellikleri Açısından İncelenmesi”, *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt:12, Sayı:2, Ağustos 2011, s.1-21

VITULIC, Helena Smrtnik and ZUPANCIC, Maja, “Robust and Specific Personality Traits as Predictors of Adolescents’ Final Grades and GPA at the end of Compulsory Schooling”, *Eur. J. Psychol. Educ.*, 2013, 28, s.1181-1199